

د افغانستان دڅيرني او ارزوني اداره

موضوعي خپرونو لنډيز

خاليگاه وته پاملرنه؟ د افغانستان د پنج امو د سيند په ښووكي كي داوبو

د تخصيص د محلي عادات او رواجونو د پاره بنيادي اصلاح

سلواغه ۱۳۹۱

توماس ونسان

د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې په هکله

د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره په کابل کې میشته یوه خپلواکه څیړنیزه اداره ده. ددې ادارې دنده د لوړ څرنګوالي درلودونکو او پالیسي پورې اړوندو څیړنو له لارې پرپالیسي او چارو مثبتې اغیزې او د معلوماتو پراخول دي.

همداراز نوموړې اداره په افغانستان کې د څیړنې او زده کړې د کلتور د ودې په موخه د څیړنې پایلې په چټکه توګه خپروي. دې موخې ته د رسیدو لپاره نوموړې اداره د پالیسي جوړونکو، مدني ټولنې، څیړونکو او زده کونکو سره ددوی د څیړنې وړتیا د پیاوړې کولو او ددوی په مینځ کې د دې ادارې د څیړنو او کتابتون څخه د ګټه اخیستنې د ترویج په موخه بشکيل ده خو په دې توګه وګړای شي شننو، غبرګونونو او خبرو اترو ته لاره هواره کړي.

نوموړې ادارې په ۱۳۸۱ لمريز کال په افغانستان کې د بوختو مرستندويه ټولنو په مرسته بې په کار پیل وکړ او د یو مدیره پلاوي درلودونکې ده چې د بسپنه ورکونکو ټولنو له خوا لکه ملګرې ملتونه او نورو څو اړخیزو ادارو، او نادرولتي ادارو له خوا بې استازیتوب کيږي. نوموړې اداره اوس مهال خپله اصلی بودجه د هالنډ، فنلنډ، او سویډن د حکومتونو څخه تر لاسه کوي. اروپايي کمیسیون (EC)، او د نړیوالې پراختیا لپاره د څیړنیز مرکز (IDRC)، د ملګرو ملتونو پراختیایي اداره (UNDP)، د امریکا متحده ایالات د سولې انستیتوت (USIP)، د ملګرو ملتونو د بنځو چارو څانګې د جنسیت د یووالی او د بنځو د واکمنولو (UNWOMEN) او د نړیوال پراختیایي انستیتوت (ODI) له خوا ددې ادارې له څانګرو پروژو سره مالی مرستې کيږي.

دغه څیړنه د اروپا د اتحادیې په مالی مرسته

سرته رسیدلی

ژباړونکی: خوږه کاکړ

د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره د نشراتو مخصوص شمیره (۱۲۰۹P) دی.

© ۱۳۹۱ د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره. ځینې حقونه خوندي دي. دغه خپرونه بشايي د افغانستان د څیړنې او ارزونې ادارې او د لیکوال د لیکلې اجازه لیک د تر لاسه کولو سره بیا خپره، د موندلو وړ سیستم کې زیرمه او یا یواځې د غیر-سوداګریزو موخو لپاره ولېږدول شي. چیرې چې دغه خپرونه بیا خپره، زیرمه او یا د بریښنايي لارې لېږدول کيږي، د افغانستان د څیړنې او ارزونې ادارې د ویب پاڼې اړیکه باید ذکر شي www.areu.org.af او ددې خپرونې په کارول له نوموړې موافقې پرته، د خپرونکې یعنې د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې مخکیني لیکلې اجازه لیک ته اړتیا لري. دغه اجازه لیک کیدای شي د areu@areu.org.af او یا د ۰۰۹۳۷۹۹۶۰۸۵۴۸ شمیرې سره د اړیکې له لارې تر لاسه شي.

د لیکوالانو په اړه

ونسان توماس د افغانستان د څیړنو او ارزونې ادارې د اوبو مدیریت څیړونکي دی. مخکې، هغه د آغاخان بنسټ (فونډیشن) سره د څیړنې د مدیر په صفت او د پروژې د همغږی کوونکي د ادارې ګډون د اوبو لګولو د سیستم (PMIS) په پروژه کې د تخار او بغلان ولایتونو د ۲۰۰۵ تر ۲۰۱۰ کال پوری کار کړی. همدارنګه هغه په ۲۰۱۱ کال کې د افغانستان د بشري پراختیا رپورټ کې هم مرسته کړی وه. نوموړي د واخنینګن پوهنتون څخه د اوبو لګولو او د اوبو مدیریت څخه فارغ شوی او دی علاقمند دی چې د اوبو مدیریت په سمیزو ټولنو کې او د هغو اړیکې د پالیسي جوړونکو او هوسا ټولنو سره و نښلوی.

مجیب احمد عزیزی د افغانستان د څیړنو او ارزونې ادارې څیړونکي مرستیال دی. مخکې، هغه د آغاخان بنسټ (فونډیشن) سره د ټولنی جوړونکي د ګډوند مدیریت د اوبو لګولو د سیستم (PMIS) پروژه کې له ۲۰۰۶ تر ۲۰۰۹ کال پوری په بغلان ولایت کې کار کړی. همدارنګه هغه د کاپیسا ولایت کې د پروګرام د رئیس مرستیال په صفت له مرسی کور سره کار کاوه. نوموړی د ۲۰۰۹ تر ۲۰۱۱ کلنو تر منځ د انگلیس ژبی او ادبیات لیسانس د بغلان پوهنتون څخه تر لاسه کړی.

ومیق الله ممتاز د افغانستان د څیړنو او ارزونې ادارې څیړونکي دی. چې له دریو کلنو زیات یی په مختلفو څیړنو کې ګډون او مرسته کړی لکه سیمیز حکومت، بناری حکومت، د معیشت تامینول او د اوبو مدیریت. مخکې، هغه د Health Net-TPO سره د پرژې د امر په صفت له ۲۰۰۵ تر ۲۰۰۸ کالو پور کار کاوه. همدارنګه نوموړی د ننگرهار په ولایت کې د ماشومانو ژغورونی دفتر سره له ۲۰۰۲ تر ۲۰۰۴ کلنو پوری کار کړی. هغه په قانون او سیاسی علومو کې د پېښور دولتی پوهنتون څخه لیسانس او په نړیوالو اړیکو کې ډیپلومه تر لاسه کړی.

اجرایوی لنډیز

پالیسي جوړونکي او نړیوالې مرستندويه موسسې له ۲۰۰۴ م کال راهیسې پدې هڅه دي، ترڅو د "بني" حکو متوالی مفکورې د افغانستان د اوبو د سکتور د سمون په برخه کې ور و پیژني. د افغانستان د ۲۰۰۹ م کال د اوبو قانون په درېو "سپېڅلو اصلونو" ولاړدی: لکه د اوبو د زېرمو ګډ عمومي مدیریت، د سیندونو حوزې مدیریت او د ګڼو شریکانو پلینفورمونو (MSPs) له لارې په غیر مرکزي کچه پریکړو کې ګډون. له ۲۰۰۵ کال راهیسې د پنچ-امو سیند د حوزې پروګرام د دغو مهمو پیژندل شویو مفکورو د پیژندنې چارې په شمال-ختیځ افغانستان کې د مخکښ په توګه پرمخ بیایي.

د دې حالاتو په نظر کې نیولو سره دا څیړنه هڅه کوي تر څو ښه پوهاوی رامنځ ته کړي. چې څه ډول سیمه ییزې ادارې په فرعي کچه د وچکالی په کلونو کې د اوبو وېش تر سره کوي او په پالیسي پورې اړونده ننگونو او فرصتونو باندې بحث کوي. د موجوده پالیسیو او حقایقو تر منځ د خلا د تحلیل نه مخکې دغه څیړنه د اوبو د وېش اړونده موجودو ادارو د تنظیم او موثریت ارزوی. د دې څیړنې عمومي تمرکز پر دې دی چې په فرعي کچه د پرېکړې کولو پروسې او د ځواک ترمنځ اړیکې او د اوبو وېش په څه ډول تنظیموي.

دغه څیړنه د تالقانو او د کوز کنډز په فرعي حوزو کې دا څرګندوی چې څنګه او ولې سیمه ییزې ادارې د سیمې په کچه د اوبو د وېش ستونزو ته ځواب ورکوي. له دې سره دا څیړنه څرګندوي چې ډیرې وخت دا کار په څه ډول د هغو کرنلارو له مخې تر سره کېږي چې د اوبو د "ښه" مدیریت د بحثونو او له منل شوې کرنلارې سره چې د اوبو په قانون کې تسجیل شوې ده، سمون نه لري او د ګڼو شریکانو پلینفورمونو (MSPs) له جوړښت څخه لرې والی لري. له یوې خوا اداري اصلاحات پردې ټینګار کوي چې د پرېکړې کولو ځواک د اوبو لګوونکو ته ولېږدول شي، او دولت د مشاور او تسهیل کونکي په توګه رول ولري. حقیقت دا دی چې د کوز کنډز په فرعي حوزو کې دا په ډاګه کوي چې محلی دولت — د اوبو د تنظیم ریاست، د ولایت او ولسوالیو په کچه والیان — لا تر اوسه هم مشروع عاملان دي چې پرېکړې تنظیموي. پر دې سربېره هغوی دې ته لېوال دي، چې پرېکړې پر خلکو وتپي او د ګډون بهیر هغه مهال چې د دوی د ځواک د توازن په ګټه وي پر شاوتمبوي. د اوبو قانون همدارنګه داسې وایی چې د اوبو موجود حقونه د جوازونو په شکل باید منځ ته راشي، خو دا یو پیچلی کار دی ځکه چې د اوبو د وېش دودیز سیستم یا آبانداز^۲ چې اوسمهال د کوز کنډز په فرعي حوزو کې تطبیق کېږي، او په رسمي ډول په لاندینيو کلیو کې د فرعي حوزې شاوخوا د اوبو حقونه نه پیژني. په پای کې د حکومتوالی ماډل که څه هم د اوبو د قانون تر شا پریکړو پر غیر مرکزي باندې ټینګار کوي، خو د تالقانو په فرعي حوزو کې واقعیت دا څرګندوي، چې د ملي شورا غړي، د کابینې وزیران او آن د جمهوري ریاست دفتر د ۲۰۱۱ کال د وچکالی په موسم کې د اوبو د وېش په برخه کې بنسټیز رول درلود. دغه تگلاره په لویه کچه د جمهوري ریاست په وروستي فرمان کې تسجیل شوې چې په اغیزمن ډول د قانون اساسی اصول نفی کوي.

دا څیړنه څرګندوي چې دولت یوځل بیا ښايي وغواړي هڅه وکړي تر څو د اوبو د تنظیم په برخه کې پر پرېکړو حاکمیت ولري، که څه هم د رسمي کرنلارې په رڼا کې دولت یواځې د تخنیکي مشاور دنده لري.

^۱ جی وارنر، "د ځناورو ښکلا: د ګډو اوبو تنظیم لپاره د ګڼو شریکانو پلینفورمونو، د ګډو کیچمنټ مدیریت کې د ګڼو شریکانو ګډون، یو کی،" (۲۰۰۷).
["The Beauty of the Beast: Multi-Stakeholder Participation for Integrated Catchment Management," in Multi-Stakeholder Platforms for Integrated Water Management, فارنهام UK، (اشکیت ۲۰۰۷).

^۲ Abandaz (د لغت د اصل له مخې "داوبو خوشی کول" دی) د فرعي حوزې او یا کانال په کچه د اوبو د ویش دودیزه تجربه اورسم دی چې د ځانګړو شرایطو له مخې د اوبو د باندني جریان ګټه اخیستونکي د اوبو د استفادې د لاندني جریان کاروونکو ته اوبه خوشی کوي. د مهال او پیل د پریکړې صلاحیت په عمده توګه د اوبو د پاسني کاروونکو پورې تړاو لري ځکه چې آبانداز د اوبو د جریان کنټنټو کاروونکو حقونه نه تضمینوي.

پر دې سربيره د اوسنيو گڼ شمېر شريكانو پلټفورمونو (MSPs) د تشكيل او تركيب پروسه بيا هم د پاليسيو له بهير سره

ډېر توپير لري. اوسنی مقرر د وړانديز كوي چې د پرېكړو پلټ فورم بايد واحد و اوسي. لكه د سيند د حوزې شورا چې د هايډرولوژيكي پولو په اوږدو كې را منځته كېږي چې ځانگړی تركيب يې عمدتاً داوبو د گټې اخيستونكو كټگوريو باندې تمرکز كوي. خوموجوده كرنلاري د گڼ شميريزو پلټفورمونو پلوي كوي. چې هر يو په ځانگړې پيمانه د اوبو د ویش په حولو كې مرسته كوي او په جلا سكتور باندې تمرکز كوي لكه د اوبه لگوني په سكتور باندې. تشكيلاتي جوړښتونه د هايډرولوژيكي پولو په نسبت دولایتي پولو په اساس ښيي. دغه ډول د گڼ شمېر شريكانو پلټفورمونو (MSPs) د خپل جوړښت له مخې انعطاف لرونكي، تطابق كونكي دي او د تيوريكي ماډلونو پر ځای د عملي ستونزو له مخې را منځته شوي دي.

ساحوي پایلې دا هم څرگندوي چې د اوبو د قانون د ادارې د اصولو د تقابل سربيره په ۲۰۱۱م کال کې تر کار لاندي اداري تنظيمات د لاندي پرتو سيمو کارونكو ته اوبو ته د لاس رسی - که څه هم محدود- مگر نسبتاً مثبتو پایلو لامل شوي. د هغو فکتورونو تحليل چې د دې لامل شوی دا هم په ډاگه كوي چې د وړاندې شوي پاليسۍ په سخت ډول عملي كول (يعنی د پريكړو د ځواک پر غير مركزيت او د اوبو کارونكو ته د دې ليرد) كيدای شي لږ تر لږه په لنډ مهال كې د لاندي پرتو سيمو لپاره د اوبو د لاس رسی په برخه كې ښې پایلې و نه لري. په نورو الفاظو هغه څه چې د " اوبو ښه حكومتداری " په پایله كې تر لاسه كړو هغه به اوبو ته د لاس رسی د پایلو په بيه تمام شي.

په پای کې څيړنه د پنج امو سيند د حوزې پروگرام چې د ۲۰۰۵ م کال راهيسې د مطالعې په ساحه کې د نمونې په توگه د اداري اصلاحاتو لپاره هڅي كوي، شك راپورته كوي. په دغو كلونو كې د پنج-امو سيند د حوزې پروگرام د فرعي حوزې د كاري ډلې په جوړولو او د ودی لپاره د تسهيل لار برابره شوی وه. دا توقع كيدله چې د ۲۰۰۹ کال د اوبو د قانون د اساسی اصولو په بنسټ به دا كار د سيندونو د حوزی مدیریت د بدلون په لور بوځي. خو بيا هم په ۲۰۱۱م کال کې د فرعي حوزې كاري ډلې لا هم د دې ظرفيت نه درلود چې ټولنيزه پوهه د اوبو د مدیریت ستونزو د عملي حل لاری لپاره د مرستي په توگه و كاروي. دغه ډله د يوې ټولنی په شكل پدې كې پاتې راغله، چې د تېر وخت له تجربو لكه د ۲۰۰۸م کال له وچكالی څخه پوهه واخلي. پرته له حيرانتيا د فرعي حوزو د كاري ډلو څخه هيڅ يوه هم د ۲۰۱۱م کال د وچكالی د مدیریت په برخه كې كوم رول و نه لوباوه. د دې پر ځای هغه څه چې څرگنديږي دا دي، چې د پنج امو سيند د حوزې پروگرام هڅي په لويه كچه د زيربناو په رغولو او همدارنگه د ستراتيزيو، قوانينو او پاليسيو د ودې په مرسته داوبو د سكتور د تنظيم او اصلاحاتو په برخه متمرکز دي. په عيني وخت كې دا په دې كې پاتې راغله چې د اوبو د مدیریت عملي ستونزو د حل كولو لپاره د يوه مشروع او اړوند عامل په توگه څرگند شي. نتيجتاً سيمه ييزې اداري د خپلو رواج شويو لارو چې پيری وخت د اصلاحاتو له چوكاټ څخه دباندی وده كوي، كار ته ادامه وركوي او په مستقل ډول، پر مخ ځي.

د بېلا بيلو وړانديزونو په لړ كې موږ دا تجويزوو چې، د پنج امو سيند د حوزې پروگرام له موجودو ادارو سره د نږدی همكاری له قبله، د نورو مقرراتو د رامنځ ته كولو پر ځای، د اوبو د وېش اړوند عملي ستونزو د حل لاری لپاره كار وكړي. د موجودو كاری ډلو او راتلونكي كې د فرعي سيندونو حوزو شوراو د ټولنيزی پوهی د ظرفيت د لوړوالی لپاره بايد زياتره سرچينی ځانگړی شي. هغه پروگرامونه چې د اوبو د " ښې " ادارې لپاره ځانگړی شوی بايد په كابل كې له چارواكيو سره او همدارنگه په اړونده ولايتونو كې د واليانو سره له نږدې څخه كار وكړی. دا هم مهم ښكاری چې د فرعي حوزو په كچه د پريكړو د پلټفورمونو په تركيب او تشكيليل باندې بيا له سره غور وشي او د يوه واحد او يوه ټاكل شوي فرعي سيندونو د حوزو د شوراو پر ځای د زياتو او بدلیدونكي گڼ شمېر شريكانو پلټفورمونو (MSPs) امكانات ولټول شي. په پای كې كه څه هم د ښي حكومتداری تشكيليل رامنځ ته كول ضروری دي، دا هم كيدای شي معقول وي چې سرچيني زياتی كړل شي تر څو د ځمكو اړوند د اوبو د خونديتوب لاری په لويه كچه خپلی كړل شي او همدارنگه د اوبو د ايباری غوښتنی كمې كړل شي او لاندي ځمكو ته د اوبو لاس رسی په ښه توگه ملاتړ شي.

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره
کور شمیره ۱۴۴، حاجي يعقوب څلور لاري څخه دشهید څلور لاري په لور،
کين اړخ ته دريمه کوڅه. نوی ښار، کابل، افغانستان
تلیفون: ۵۸۴ ۶۰۸ ۷۹۹ (۰) ۹۳+
برېښنالیک: areu@areu.org.af
برېښنا پاڼه: www.areu.org.af

